

Bibliography (transliterated): 1. Gaponenko A.L. *Teorija upravljenja: uchebnik* / A.L. Gaponenko, A.P. Pankruhina. – M.: Nauka. 2011. – 248 s. 2. *Organizacionoe povedenie: Ucheb. posobie.* / V.D. Dorofeev, A.N. Shmeleva, Ju.Ju. Chastuhina – Penza: Izd-vo un-ta, 2011. – 142 s. 3. *Teorii motivacii* [Elektronnij resurs] / Rezhim dostupu: http://www.jobgrade.ru/modules/Articles/topics.php?topic_id=17 4. Dokuchaev O.A. *Metodi doslidszhennja mehanizmu motivacii personalu pidpriemstva* / O. A. Dokuchaev // *Ekonomika ta derzhava: mizhnar. nauk.-prak. zhurnal.* – K.: FDKS, 2006. – №8. – S. 79-81. 5. MakKlelland D. *Motivacija cheloveka* / D. MakKlelland. – SPb.: Piter, 2007. – 672 s. 6. Maslou A. *Motivacija i lichnost'* / A. Maslou. – SPb.: Piter, 2003. – 352 s.

Надійшла до редколегії 17.03.2014

УДК 339.138:338.45:339.13025

М.В. МИРОШНИК, канд. екон. наук, доц., НТУ «ХПІ»;
В.М. КОБЕЛЄВ, канд. екон. наук, доц., НТУ «ХПІ»

РОЗРОБКА МОДЕЛІ ОЦІНКИ РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Проаналізовані основні макроекономічні показники України, визначено, що низька конкурентоспроможність вітчизняних товаровиробників і країни в цілому - це проблема економічної безпеки держави. Конкретизовано падіння рейтингу глобальної конкурентоспроможності країни на 11 позицій, з 73 до 84, з показником 4.05 бали з 7 можливих. Побудована модель оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства, яка заснована на групах показників, що характеризують його потенційні можливості, ступінь задоволення вимог ринку і фінансові результати господарської діяльності.

Ключові слова: конкурентоспроможність, ринок, економіка, промисловість, підприємство.

Вступ. Складні процеси реформування економічних відносин і розвиток нових ринкових умов господарювання, що сьогодні відбуваються в нашій країні, вимагають нових підходів до організації виробничо-господарської діяльності, принципів і методів управління виробництвом.

Розвиток економіки України свідчить про те, що економічні реформи, спрямовані на забезпечення та підтримку функціонування промислових підприємств в ринкових умовах господарювання до теперішнього часу поки не досягли очікуваних результатів. Це підтверджується нестійкістю основних показників виробничо-господарської діяльності підприємств та їх низькою конкурентоспроможністю на внутрішніх і зовнішніх ринках. В даний час у вітчизняній науковій літературі велика увага приділяється маркетинговим методам управління, які дозволяють врахувати вплив ринкових факторів на діяльність підприємства і, тим самим, підвищувати його ефективність в умовах ринкової конкуренції.

Аналіз основних досягнень і літератури Теоретичним і практичним питанням

© М.В. Мірошник, В.М. Кобелєв, 2014

удосконалення маркетингових методів оцінки, аналізу, прогнозування, підвищення конкурентоспроможності підприємства та прийняття на цій основі ефективного управлінського рішення присвячені дослідження ряду зарубіжних і вітчизняних вчених. Окремі питання з конкурентоспроможності розглядаються в роботах з регіонального розвитку, економічної безпеки, формування економічної та промислової політики і т.п.

В той же час, обсяг і напрямки проведених досліджень з проблем конкурентоспроможності національної економіки як багаторівневої системи, організаційно - економічного механізму управління конкурентоспроможністю підприємств в умовах нестабільності факторів зовнішнього середовища є недостатніми.

Метою роботи є теоретичне обґрунтування конкурентоспроможності економіки країни та підприємств, як її структурних одиниць, деталізація глобальних індексів конкурентоздатності та її структурних елементів.

Предметом дослідження є конкурентоспроможність економіки України в цілому та підприємств, тощо. Об'єктом дослідження є складові конкурентоспроможності економіки та підприємства. Теоретичну і методичну основу дослідження склали роботи вітчизняних і зарубіжних вчених з питань конкурентоспроможності та її складових. При виконанні роботи були використані методи системного аналізу, методи маркетингу та ін.

Матеріали досліджень. Економічна свобода підприємства в сучасних ринкових умовах характеризується, як правило, підвищеним господарським ризиком, обумовленим нестабільністю попиту, цін, поведінки конкурентів, впливом випадкових факторів неекономічної природи на ефективність прийняття управлінських рішень, мінливістю ринкової кон'юнктури і т.п. [6,7].

Існуючи сьогодні складні проблеми в економіці, такі як неоднозначність тенденцій економічного розвитку, нестабільність механізму ринкового регулювання, глибина трансформаційної кризи призвели в цілому до скорочення виробництва [2,8]. Динаміка основних показників економічного розвитку країни представлена в таблиці 1 [2].

Таблиця 1 – Виконання основних макроекономічних показників у 2010-2013

Показники	Роки			
	2010	2011	2012	2013 (перше півріччя)
Фактичний ріст / падіння ВВП у порівнянні із запланованим, %	+0,5	+2,8	-6	Немає даних
Заплановані прибутки бюджету, млн. грн.	240651	313432	383038	186180
Фактичні витрати бюджету, млн. грн.	303589	333160	395682	185447
У відсотках до запланованого	93,5	94,1	92,7	87,3

Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.08.2013 № 843 до пріоритетних галузей економіки віднесено: 1. *Агропромисловий комплекс* за напрямками - виробництво, зберігання харчових продуктів, у тому числі дитячого

харчування, а також виробництво біопалива, з орієнтацією на імпортозаміщення.2. *Житлово-комунальний комплекс* за напрямками:

✓ створення об'єктів утилізації відходів (побутових, промислових та відходів, які утворилися в результаті видобутку і переробки корисних копалин та виробництва електричної та теплової енергії); будівництво, реконструкція та технічне переоснащення у сфері теплопостачання, централізованого водопостачання та водовідведення.3. *Машинобудівний комплекс* за напрямками: виробництво нових і імпортозамінних видів комп'ютерів, електронної та оптичної продукції, машин та устаткування, електричного обладнання, автотранспортних та інших транспортних засобів.4. *Транспортна інфраструктура* за напрямками - будівництво, реконструкція та технічне переоснащення у сфері транспортної інфраструктури.5. *Курортно-рекреаційна сфера та туризм* за напрямками - будівництво курортно-рекреаційних об'єктів та об'єктів туристичної інфраструктури.6. *Переробна промисловість* за напрямками – імпортозамінне металургійне виробництво .

Вважається загально визнаним, що низька конкурентоспроможність вітчизняних товаровиробників і країни в цілому - це проблема економічної безпеки держави. У зв'язку з цим підвищення конкурентоспроможності – є стратегічним завданням будь-якого об'єкта вітчизняного ринку, вирішення якогось можливе на основі проведення глибокого аналізу конкурентоспроможності як економічної категорії та показника економічної діяльності. В наші дні існує достатньо міжнародних рейтингів та оцінок рівня розвитку країн світу. В даному дослідженні представлені індекси глобальної конкурентоспроможності (WorldEconomicForum),(табл. 2), [3,4].

Таблиця 2 – Індекс глобальної конкурентоспроможності країн у 2012–2013 роках

Країна	Місце у рейтингу	Значення індексу
Швейцарія	1	5,72
Сінгапур	2	5,67
Фінляндія	2	5,55
Швеція	4	5,53
Нідерланди	5	5,50
Польща	41	4,46
Україна	73	4,14

Маємо констатувати, що наша країна за останній рік у рейтингу глобальної конкурентоспроможності втратила 11 позицій, з 73 до 84, отримавши показник 4.05 бали з 7 можливих. Виходячи з суттєвої втрати позицій у рейтингу, варто розглянути динаміку показників, які отримувала Україна з 2009 року – першого року проведених досліджень в Україні. Для порівняння були взяті наступні країни: Кіпр – як основний інвестор та країна, в яку інвестують понад 80% українських компаній, Грузія – у якості приклада країни проведення реформ, Естонія – члена ЄС та Китай – як країну з найбільш динамічним ринком світу, рис. 1 [1-4].

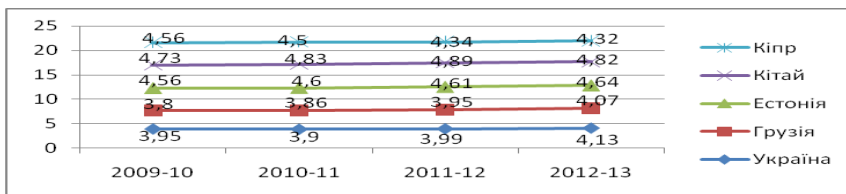

Рис.1 – Порівняльний аналіз рейтингу глобальної конкурентоспроможності окремих країн світу

Для деталізації даного показника нами було проведено комплексне дослідження індекс складових глобальної конкурентоспроможності економіки України за період 2010-2013 років, результати наведено у табл. 3 [4].

Таблиця 3 – Індекс складових глобальної конкурентоспроможності економіки України

Складові індексу глобальної конкурентоспроможності	2010–2011 (139 країн)		2011–2012 (142 країн)		2012–2013 (144 країн)	
	Бал	Рейтинг	Бал	Рейтинг	Бал	Рейтинг
Базові вимоги	3,9	102	4,2	98	4,4	79
Якість інститутів	3,0	134	3,0	131	3,1	132
Інфраструктура	3,8	68	3,9	71	4,1	65
Макроекономічна стабільність	3,2	132	4,21	112	4,4	90
Охорона здоров'я і початкова освіта	5,7	66	5,6	74	5,8	62
Підсиловачі ефективності	4,0	72	4,0	74	4,1	65
Вища освіта і професійна підготовка	4,6	46	4,6	51	4,7	47
Ефективність ринку товарів і послуг	3,5	129	3,6	129	3,8	117
Ефективність ринку праці	4,5	54	4,4	61	4,4	62
Рівень розвитку фінансового ринку	3,3	119	3,4	116	3,5	114
Технологічна готовність	3,4	83	3,5	82	3,6	81
Розмір ринку	4,5	38	4,5	38	4,6	38
Інновації та розвиток	3,3	88	3,3	93	3,4	79
Конкурентоспроможність бізнесу	3,5	100	3,5	103	3,7	91
Глобальний індекс конкурентоспроможності	3,9	89	4,0	82	4,1	73

Дані таблиці свідчать про те, що господарський комплекс України функціонує в складній економічній ситуації, а за такими складовими глобальної конкурентоспроможності економіки країни як «макроекономічна стабільність», «ефективність ринку товарів і послуг», «рівень розвитку фінансового ринку», «інновації та розвиток» у 2013 році були втрачені позиції 2010 року [4].

Таким чином, проблеми конкурентоспроможності та конкуренції виходять на перший план як для національної економіки в цілому, так і для господарських первинних утворень - підприємств окремо.

Дослідження конкурентоспроможності вимагає її кількісної оцінки і використання результатів при формуванні стратегії підприємства в умовах ринкової конкуренції. Нами побудована модель оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства, заснована на групах показників, що характеризують його потенційні можливості, ступінь задоволення вимог ринку та результати господарської діяльності. Основна задача моделі полягає у розрахунку інтегральних показників конкурентоспроможності підприємства та їх порівняння з показниками еталонного підприємства [1-4].

Дана модель може використовуватися також при проведенні аналізу конкурентоспроможності суб'єкта ринку з метою визначення диспропорцій між його потенційними можливостями і результатами діяльності, а також розробки організаційно - економічних заходів, за допомогою яких можливо усунути ці диспропорції. Процедура її реалізації складається з послідовності етапів, що наведені на рис. 2.

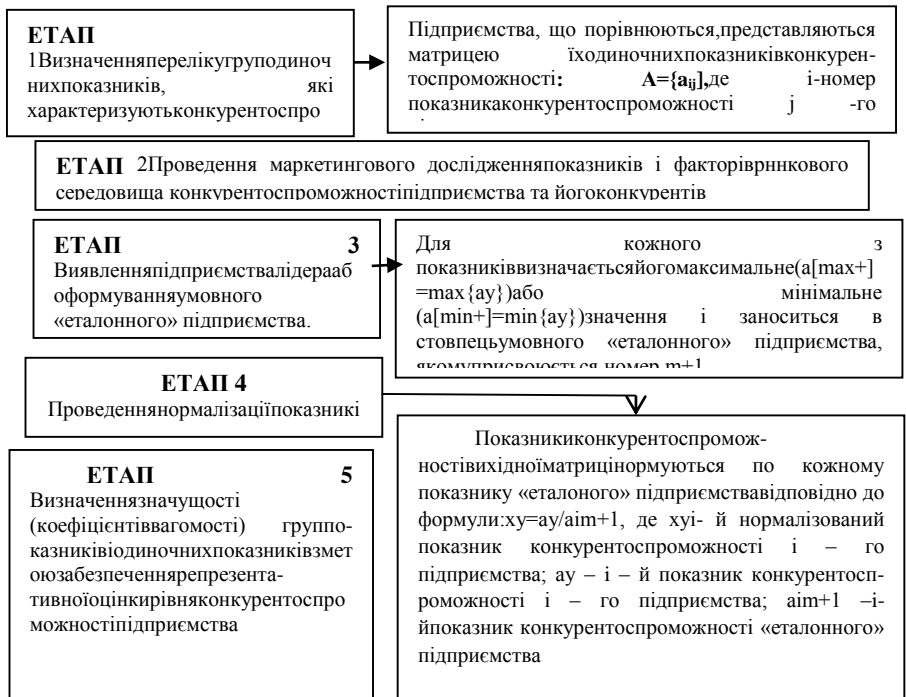

Рис.2 - Модель оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства

Висновки: У сучасних умовах, що характеризуються високим ступенем економічної інтеграції, проблеми конкурентоспроможності є актуальними і для національної економіки в цілому, і для підприємств зокрема. Висока конкурентоспроможність підприємств - основа економічної безпеки самих підприємств і національної економіки в цілому.

На основі огляду публікацій з проблеми конкурентоспроможності встановлено факт низької конкурентоспроможності країни та вітчизняних підприємств на світовому рівні. Управління конкурентоспроможністю є стратегічним завданням будь-якого підприємства, вирішення якого можливе на основі проведення глибокого маркетингового дослідження конкурентоспроможності, а також розробки і впровадження комплексної концепції управління конкурентоспроможністю яка дозволить: формувати і коригувати цілі і стратегії розвитку підприємства відповідно до досягнутого рівня конкурентоспроможності; управляти конкурентоспроможністю; впроваджувати організаційно - економічні механізми підтримки управління конкурентоспроможністю. Для реалізації означених напрямків розроблено модель оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства та надано її математичне обґрунтування.

Список літератури: 1. *Арапетян А.Б.* Методичні основи визначення конкурентоспроможності економіки України. –Економіка. Управління. Інновації: Електронна науково-фаховий журнал, 2010 – №2 (4). 2. *Воронкова А.Е.* Підтримка конкурентоспроможного потенціалу підприємства / А.Е. Воронкова, В.П. Пономар'єв, Г.І. Дібіс. – К.: Техніка, 2000. 3. *Грицишин Н.* Конкурентоспроможність виробничого підприємства / Н. Грицишин // Галицький економічний вісник. – 2005. - №1. 4. *Отчето конкурентоспособности Украины, 2009, 2010, 2011.2012 та 2013 роки. Навстречу економічному росту и процветанию / Фонд эффективное управление. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.feg.org.ua/docs/final_ua.pdf;*

Bibliography (transliterated): 1. *Arapetjan A.B.* *Metodichni osnovi viznachennja konkurentospromozhnosti ekonomiki Ukraïni.* –Ekonomika. Upravlinnja. Innovacii: Elektronnenaukovefahovevidannja, 2010 – №2 (4). 2. *Voronkova A.E.* *Pidtrimka konkurentospromozhnogo potencialu pidprijemstva / A.E. Voronkova, V.P. Ponomar'ov, G.I. Dibnis.* – K.: Tehnika, 2000. 3. *Gricishin N.* *Konkurentospromozhnist' virobничого pidprijemstva / N. Gricishin // Galic'kij ekonomichnij visnik.* – 2005. - №1. 4. *Otcheto konkurentosposobnosti Ukrainy, 2009, 2010, 2011.2012 та 2013 roki. Navstrechu jekonomicheskomu rostu i procvetaniju / Fond jeffektivnoe upravlenie.* – [Elektronnyj resurs] – Rezhim dostupa: http://www.feg.org.ua/docs/final_ua.pdf;

Надійшла до редколегії 17.03.2014